

УДК 351.74:342.76(477)

Вікторія Анатоліївна ГОЛУБ,

*аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ,
суддя Донецького окружного адміністративного суду;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0969-8850>

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПІД ЧАС ПОДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОЖЕЖАМИ

Правову основу взаємодії органів Національної поліції України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) становлять Конституція України, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України, закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, рішення Конституційного Суду України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, і нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України з питань організації взаємодії між органами та підрозділами внутрішніх справ під час попередження, виявлення й розслідування кримінальних правопорушень.

Завдання, функції, права та обов'язки посадових осіб Національної поліції України, ДСНС, Експертної служби МВС під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами, визначає Порядок спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами, затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24.07.2017 р. № 621 (далі – Порядок) [1].

Відповідно до вимог законодавства для розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами:

– органи (підрозділи) поліції проводять слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії, спрямовані на виявлення, фіксацію та збирання доказів, установлення обставин виникнення пожеж, а також умов, що призвели до їх виникнення, установлення осіб, причетних до вчинення правопорушень, та їх притягнення до відповідальності згідно з вимогами чинного законодавства, забезпечення відшкодування збитків, завданих потерпілим;

– територіальні органи ДСНС залучаються для установлення причин виникнення пожеж, а також обставин та умов, що сприяли їх виникненню (пункт 3 розділу I Порядку).

Відповідно до пункту 9 розділу I та пункту 3 розділу II Порядку, уповноважені посадові особи територіального органу ДСНС беруть участь в огляді місця події як спеціалісти та за дорученням слідчого як керівника слідчо-оперативної групи здійснюють відповідні заходи та виконують дії на місці пожежі, спрямовані на виявлення і фіксацію доказів, установлення обставин та причин виникнення пожеж, а також умов, що призвели до їх виникнення і поширення.

Наведене повністю відповідає вимогам чинного законодавства, а саме діючого на теперішній час Кримінального процесуального кодексу України.

З набранням чинності у листопаді 2012 року Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [2] змінився порядок залучення спеціалістів ДСНС до дослідження пожеж.

Проте, на практиці виникають ситуації, які свідчать, що робота щодо взаємодії слідчого та спеціаліста дослідно-випробувальної лабораторії територіального органу ДСНС на стадії огляду місця пожежі потребує вдосконалення. Так, аналіз діяльності дослідно-випробувальної лабораторії за напрямом дослідження пожеж, починаючи з 2013 року, свідчить про поступове зниження абсолютної кількості досліджених пожеж її спеціалістами.

На думку Д. В. Середи та Р. В. Климась, чинне формулювання сукупності положень ч. 3 ст. 17, ст. 40, п. 2 ст. 71, ч. 3 ст. 237 КПК України створює правову ситуацію, за якої спеціаліст із дослідження пожеж залучається до огляду місця пожежі, пов'язаної з кримінальним правопорушенням, не в обов'язковому порядку, а лише за рішенням слідчого (на його розсуд). Наведене стає перепоную гарантії забезпечення належного огляду місця пожежі, враховуючи, що не кожен слідчий може належним чином (без допомоги спеціаліста) оглянути місце події (пожежі), виявити, зафіксувати та вилучити сліди, предмети та матеріали, що в подальшому набудуть у процесуальному порядку статус доказів [3, с. 165].

Тому тут доцільно звернути увагу на наступному.

Правовим підґрунтям розслідування слідчими Національної поліції України кримінальних порушень, пов'язаних з пожежами, є частина 2 статті 38 КПК України. Проте, до набуття чинності КПК України від 13.04.2012 р. № 4651-VI, діяв Кримінально-процесуальний кодекс України, введений в дію з 01.04.1961 Законом Української РСР від 28.12.1960 р. (далі – Кримінально-процесуальний кодекс України) [4].

Відповідно до частини 6 статті 101 Кримінально-процесуального кодексу України, органи державного пожежного нагляду були органами дізнання у справах про пожежі і порушення протипожежних правил. І це було цілком виправданим, адже співробітники державного пожежного нагляду (на теперішній час – співробітники ДСНС) безумовно мають більше досвіду в наведеній категорії справ, аніж слідчі Національної поліції України.

Так, слід погодитись В. М. Кицелюком, що огляд місця пожежі при розслідуванні порушень вимог пожежної безпеки – одна з головних слідчих дій. Це вкрай важливе джерело інформації про подію, що сталася, до того ж інформації об'єктивної, на відміну від свідчень очевидців, актів відомчих розслідувань тощо. Неякісно та непрофесійно проведений огляд часто робить марними всі подальші зусилля з розслідування даної пожежі. Крім того, місце пожежі зазвичай неможливо законсервувати та зберегти для повторних досліджень. Тому заповнити прогалини в інформації про пожежу в подальшому не зможуть навіть найкращі експерти [5, с. 171].

Знання спеціалістів ДСНС допоможуть всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити обставини, що підтверджують або спростовують версію щодо ймовірної причини виникнення пожежі. Тому слід повернути повноваження ДСНС щодо можливості здійснення дізнання у справах, пов'язаних з пожежами.

Підсумовуючи вищевикладене, пропонуємо внести зміни до частини 3 статті 38 КПК України шляхом доповнення пунктом «д» зі словами «органів Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

Список бібліографічних посилань

1. Порядок спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами / затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24.07.2017 № 621. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Серета Д. В., Климаць Р. В. Процесуальні аспекти залучення спеціалістів дослідно-випробувальних лабораторій територіальних

органів ДСНС до участі в огляді місця події, пов'язаної з пожежею. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2021. № 5 (41), vol. 1. PP. 264-270. <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.5.1.38>.

4. Кримінально-процесуальний кодекс України / введений в дію з 01.04.1961 Законом Української РСР від 28.12.1960. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text>.

5. Кіцелюк В. М. Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки: монографія. Надвірна: Надвірнянська друкарня, 2018. 296 с.

УДК 351.74

Катерина Вікторівна ГОРБУНОВА,

викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1120-2682>

ДО ПРОБЛЕМИ ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ПРИ НЕЗАКОННОМУ ПОЛЮВАННІ

Чинним кримінальним процесуальним законодавством передбачено, що підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною першою цієї статті (ч. 2 ст. 177 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1]. Таким кримінальним правопорушенням слід вважати і діяння (незаконне полювання), відповідальність за яке передбачено ч. 1 ст. 248 Кримінального кодексу України (далі – КК України). За вчинення зазначеного правопорушення може бути призначено покарання у виді «штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від ста шістдесяті до двохсот сорока годин, або обмеження волі на строк до трьох років», що згідно ч. 2 ст. 12 КК України відносить його до кримінального проступку [2]. Це, у свою чергу, з урахуванням положень Конституції (зокрема, ст. 29) обмежує застосування до винного заходів, які б реально сприяли належному забезпеченню кримінального провадження.

Очевидно, що для належного забезпечення кримінального провадження та об'єктивного, всебічного розслідування правопорушень, які пов'язані із незаконним полюванням, слід застосовувати запобіжні